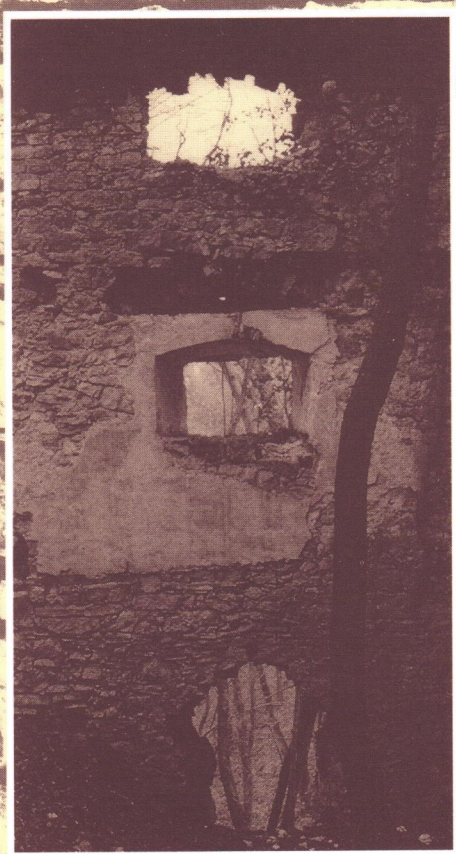

IVAN JAKIČ

**GRAJSKI OBJEKTI
NA OBMOČJU
OBČINE TREBNJE**

Ivan Jakič
GRAJSKI OBJEKTI NA OBMOČJU OBČINE TREBNJE

OBLIKOVANJE IN OPREMA
Lucijan Rešcic

FOTOGRAFIJA
Ivan Jakič

SPREMNA BESEDA
dr. Marko Marin

LEKTOR IN KOREKTOR
Majda Papež

IZDALA
Občina Trebnje

ZALOŽIL
Studio 5, Marko Kapus s. p.

TISK
Marginalija d.o.o.

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije št. 415-710/94 mb, z dne 13/10-1994,
sodi publikacija med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

NOVEMBER-1994

SPREMNA BESEDA

Knjižico Ivana Jakiča Grajski objekti na območju občine Trebnje priporočamo v branje. Ob graditvi naše državniške zavesti raste tudi zanimanje za izvore naše samobitnosti, ki ni nastala včeraj. Pri tem spodbudno vpliva skrb za kulturno dediščino, ki je večplastna, najprej politično in ekonomsko lastna vsej skupnosti in potem šele ideološka, skupna enako mislečim ljudem. V času pluralistične zavesti je potrebna skrb za vso dediščino, sakralno in civilno, kar seveda ni vedno tako. Pričujoča knjižica nam bo predstavila bogastvo civilne arhitekture, ki je nastajala na območju občine Trebnje v vseh zgodovinskih in stilnih obdobjih in ki so jo oblikovale najustvarjalnejše evropske umetniške skupine. Žal topografski pregled spomenikov, ki ga obsega to delo, jasno govori o tem, da je bila naša skrb za sakralne stavbe neoporečna, pustili pa smo propasti skoraj vse spomenike civilne kulturne dediščine. K temu sta znatno prispevali obe vojni, njune ideološke usmeritve in seveda nikakršna zavest o vrednosti za splošno družbeno bogastvo teh spomenikov. Ta knjižica ima torej namen podati splošno informacijo o številčnosti in ohranjenosti gradov, ki so zaradi naše malomarnosti zvečine propadli. Mlajšim generacijam naj bi vlivala pogum za ohranjanje vsega, kar nas je v preteklosti bogatilo in še do naših dni ni izgubilo svoje vrednosti. S tem pa ni rečeno, da so gradovi na območju občine Trebnje dobili dokončno študijo o njihovem nastanku in razvoju ter njihovi zgodovinski vrednosti.

dr. Marko Marin

UVOD

Idilično trebanjsko-mirensko območje, prijazna gričevnata pokrajina ob Temeniški dolini in prehodu v Mirensko dolino ter skozi dolino Laknice proti Novemu mestu je bila že v starem veku preprežena s pomembnimi tovarniškimi potmi, sprva rimskimi, nato pa srednjeveškimi. Vsakokratni gospodarji so za obvladovanje ozemlja in nadzorovanje teh poti postavljali številne utrdbe. Nekatere so se ohranile do današnjih dni, druge so spremenjene v razvaline, o nekaterih pa ni več sledu.

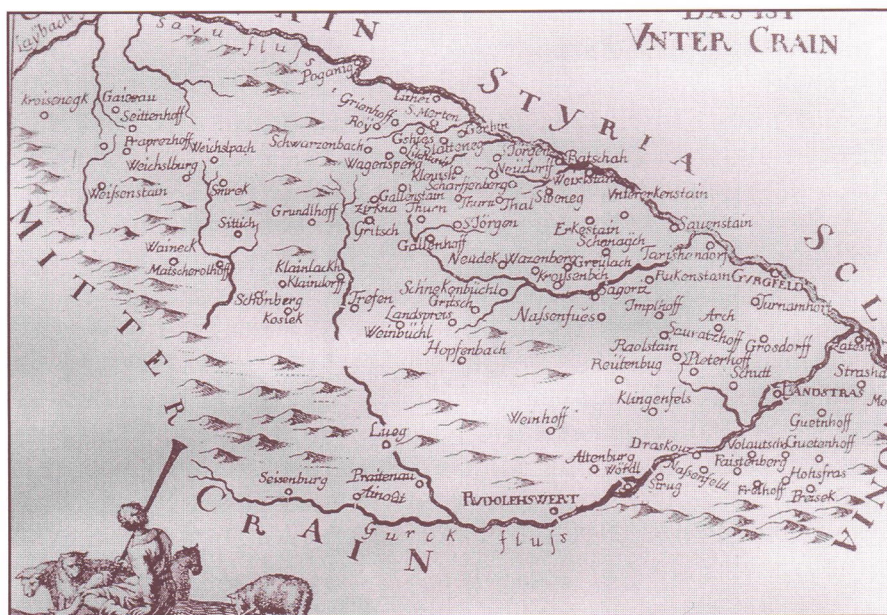
Najpomembnejši kraj v tej pokrajini je Trebnje, postavljeno ob srednji Temenici, kjer je najlažji in najbližji prehod v Mirensko dolino. V prazgodovinskih časih so tod bivali keltški Latobiki, v rimskih časih pa je bila na tem kraju postojanka Praetorium Latobicorum, ki je varovala cesto iz Emone v Siscio. Na območju trebanjske občine je bilo odkritih več prazgodovinskih naselbin in gomilnih grobišč ter antičnih postojank. Tako so na Medvedjeku prazgodovinske gomile, na Kunklju pri Vrhtrebnjem ostanki prazgodovinskega gradišča in poznoantične utrdbe, na Gombišču pri Velikem Gabru je bila rimska postojanka, na griču Stari grad nad Selom pri Šumberku prazgodovinsko gradišče z verjetno rimsko kontinuiteto, na Trbincu pri Mirni so sledovi poznoantične utrdbe, poznoantična utrdba je stala na Jaršču pri Šentrupertu, rimska utrdba na Gradišču pri Vrhpeči, pri Štatenberku prazgodovinsko gradišče in rimska utrdba in še bi lahko naštevali.

Srednji vek je prinesel nove gospodarje na tem ozemlju. Cerkveni in posvetni fevdalci so si razdelili gosposčine in postavili številne gradove in graščine. Velika ozemlja sta imeli oglejska patriarhija in krška škofija s Koroške, ozemlju pa so vladali tudi Spanheimi, Babenberžani, grofje Višnjegorski in gospodje s Šumberka, pa Ortenburžani, Celjski grofje in končno Habsburžani.

V romanski in gotski dobi in kasneje v renesansi in baroku je bilo na trebanjskem območju postavljenih veliko sakralnih objektov, od katerih nekateri sodijo v sam vrh cerkvene arhitekture in umetnosti. Omenimo samo nekatere. V Trebnjem je že v 12. stoletju izpričana prafara, saj je leta 1163 omenjen župnik Rudhard iz vasi Treuen. Sedanja cerkev sv. Marije z vitkim zvonikom je bila pozidana v gotski dobi v 15. stoletju; glavni oltar izvira iz Janežičeve delavnice, slika Marijinega vnebovzetja pa je delo poznobaročnega iluzionističnega slikarja Matevža Langusa. V cerkvi sv. Frančiška Ksaverija z dvema zvonikoma, ki stoji na Veseli gori nad Škrljevim, so baročne slike Valentina Metzingerja in Tuška, v mirenski cerkvi sv. Janeza Krstnika, pozidana je bila v gotski dobi sredi 15. stoletja, si bo popotnik ogledal imenitne gotske freske na oboku prezbiterja, sredi Šentruperta pa stoji mogočna gotska cerkev sv. Ruperta, pozidana okoli leta 1400 in v drugi polovici 15. stoletja prezidana v protiturški tabor, na katerega spominjajo ključaste strelne line. Na Žalostni gori pri Mokronogu stoji lepa cerkev iz 17. stoletja, na poti proti Trebelnem je cerkev sv. Petra z romansko kapelo s kostnico, v cerkvi sv. Florijana pa so imenitne oltarne slike.

Čudovita pokrajina, nedaleč od Ljubljane, z obilico lepih cerkva, ohranjenimi in razvaljenimi srednjeveškimi gradovi in graščinami so popotniku ali izletniku imenitno in koristno srečanje s kraji in zgodovino, lepo doživetje ob srečanju s še ohranjeno krajino in pomniki naše kulturne dediščine.

GRAJSKI OBJEKTI NA OBMOČJU OBČINE TREBNJE

Ivan JAKIČ

Na griču z ledinskim imenom Stari grad med Velikim Gabrom in Martinjo vasjo je brez sledu izginil krški **grad Martinsberg**. Martinja vas je omenjena leta 1136 in 1145 kot last krške škofije, dvor pa leta 1298 kot Hagenburch, ko sta ga brata Henrik in Wulfing iz Krnosa na Koroškem izročila v last dotedanjemu fevdniku Henriku iz Gabra. Leta 1327 srečamo v zgodovinskem viru Kunigundo von Hagenbuch, sestro mirenskega gospoda Markhela, leta 1338 pa je v listini omenjen hof ze Hagenpurch. Med kasnejšimi lastniki ozemlja so bili Galli in Apfaltrerji, nato pa ni nobenih podatkov. Verjetno je šlo za stolpasto utrdbo. Ljudsko izročilo govori o "Medvedskem" oziroma "Starem gradu".

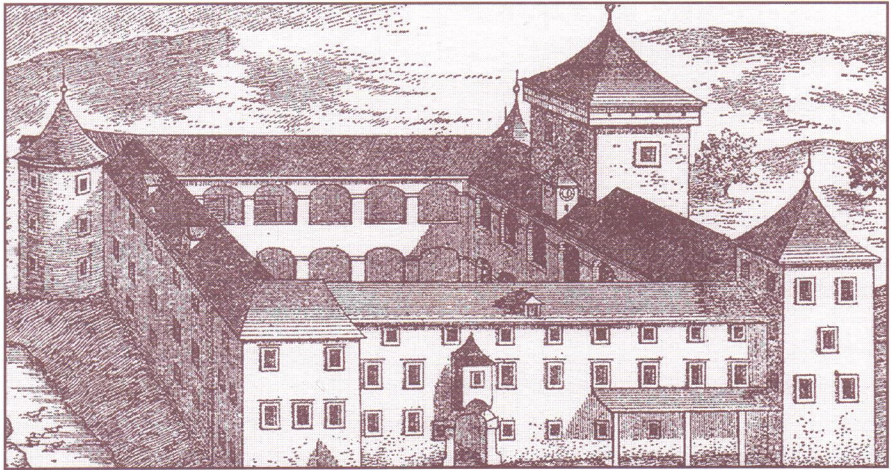
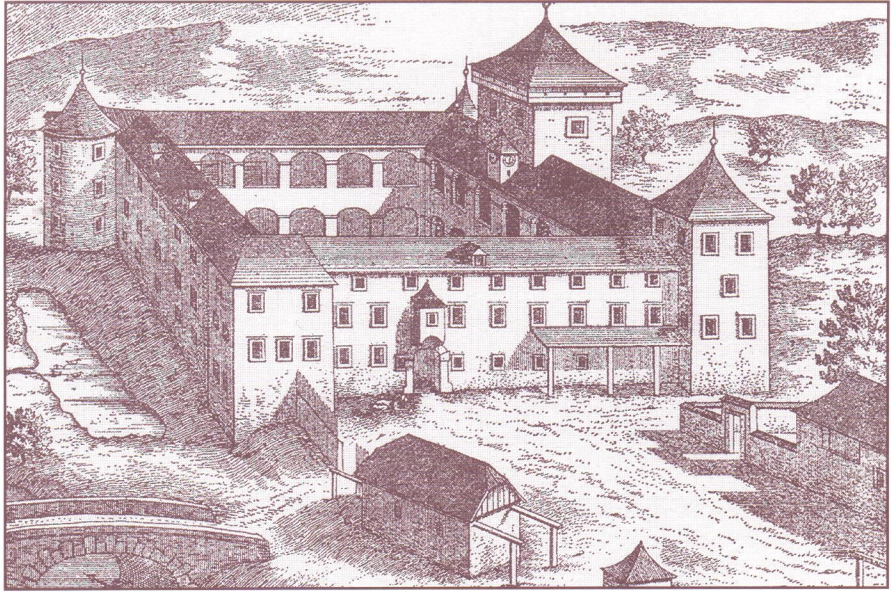

Trebanjski grad (TREFFEN) na gričku pod Bukovjem ob reki Temenici je v srednjem veku varoval staro tovorniško pot prek Višnje gore v Novo mesto, pa tudi prehod v Mirensko dolino. Upravljali so ga oglejski fevdniki, trebanjski vitezi (leta 1218 je omenjen Konrad de Treuen, med letoma 1243 in 1245 pa Bernard, Henrik in Ulrik). Grad je izrecno omenjen šele leta 1386 kot turn ze Treuen, leta 1438 pa zgodovinska listina govori o stolpu, gradišču in dvoru (turn ze Trefen mit dem purckstall und dem pawhof). Za vitezi Treuni (imenovali so se tudi Treffni) so gosposčino upravljali Ortenburžani, od leta 1418 Celjski grofje in po letu 1456 deželni knezi, Habsburžani. Leta 1452 je Agneza Melzter, roj. Kozjak, prodala grad vitezom Kozjakom, leta 1488 je Trebnje kupil metliški glavar Sigmund pl. Pyrsch, pl.

Altenhausi pa so ga pridobili leta 1504. Zatem so se med lastniki zvrstili pl. Gallenbergi, pl. Sauerji s Kozjaka in Križaniči (od leta 1601). Kot kaže, so prvotni stolpasti grad v renesančni dobi predelali v masivno štiritraktno poslopje s tremi četverkotnimi in enim okroglim stolpom, v južni trakt je bil vpet prvotni mogočni stolp, vhodni portal je krasil pomolni stolpič nad njim, veliko notranje dvorišče pa so obdajale pritlične in nadstropne arkade. V naslednjih desetletjih so grad še predelovali, izgubil je mogočni "bergfried", vendar še vedno kaže značilnosti zidave iz zgodnjega 17. stoletja. Leta 1652 je gosposčino od grofice Barbare Kacijanar (roj. Križanič) kupil baron Jurij Jankovič, potem pa so se na njej zvrstili Matej Kovačič pl. Schmidhofen (od 1685), stiški samostan (od 1699), leta 1731 je grad z gosposčino kupil Franc Jakob pl. Schmidhofen, tri leta pozneje pa Jožef Mihael pl. Wallensberg. Leta 1799 je grad kupil Janez Nepomuk Baraga, oče škofa Friderika Ireneja Barage. Friderik Baraga je 1824. leta odstopil grad svaku Jožefu Gresslu, njegova svakinja Marija pa ga je konec 19. stoletja prodala Matiji Hočvarju, poštnemu mojstru v Velikih Laščah, in ljubljanskemu trgovcu Francu Hrenu. Danes so v stavbi stanovanja. Predlani se je podrl okrogli stolp, ki ga še obnavljajo.

Graččino Mala loka (KLEINLACKH) na vzpetini blizu istoimenskega naselja so pred letom 1585 pozidali plemiči Galli, nato pa je bila do 1607. leta (takrat jo je pridobil Lovrenc Špičič) last cistercijanskega samostana v Reunu na Koroškem. Leta 1634 je Malo loko kupil baron Erenrajh Gall, nato pa so kot lastniki omenjeni Ernest Zupančič pl. Rosenhof, leta 1686 Jurij Andrej Lukančič, nato leta 1693 po poroki z njegovo vdovo Marijo Sidonijo pl. Gall baron Karel Baumgartner, leta 1707 pa je gosposčino pridobil baron Franc Viljem Gall. Njegova vnukinja Frančiška pl. Wallensberg je v prvi polovici 18. stoletja prodala Malo loko vitezom pl. Wiederkehrom, leta 1851 je postala lastnica Justina pl. Wiederkehr, poročena s Trebuhovičem pl. Schlachtenfeldom, njeni dediči pa so graščino oktobra leta 1917 prodali

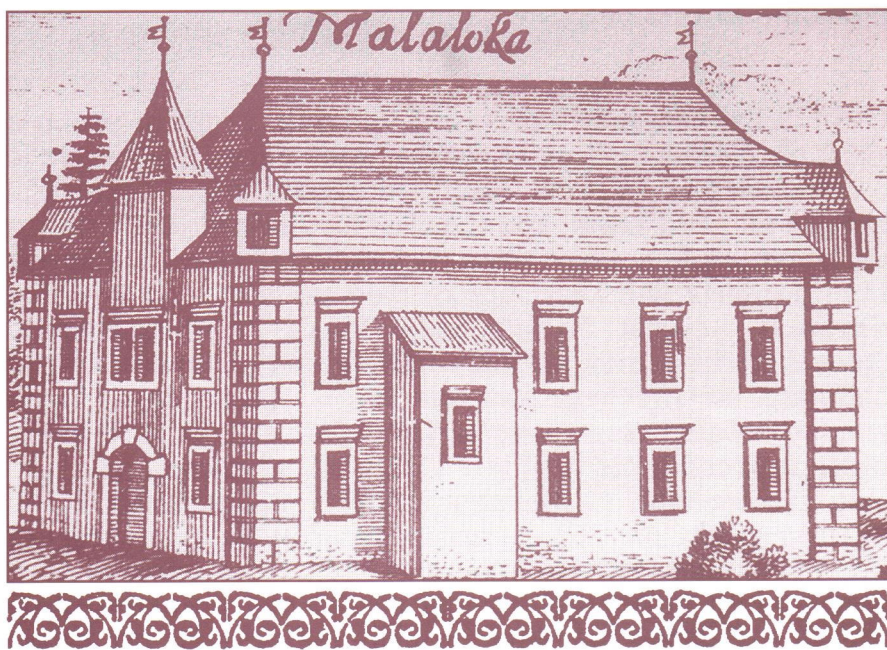
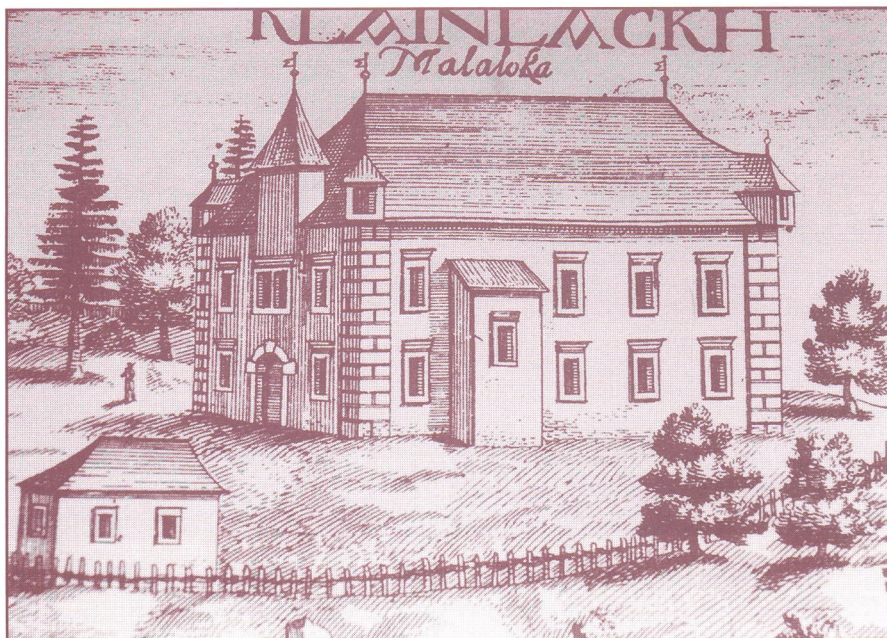
TREBANJSKI GRAD

J. V. Valvasor

kranjskemu deželnemu zboru. Po letu 1927 je Gospodarska zveza iz Ljubljane v graščini uredila banovinsko gospodinjsko šolo. Po drugi svetovni vojni je bila nacionalizirana, lastnik pa je postala kmetijska zadruga v Trebnjem. Desetletja zanemarjeno masivno enonadstropno poslopje pravokotnega tlorisa s polkrožnim zaključenim kamnitim portalom in biforo nad njim ter rustičnimi okenskimi obrobami sedanji lastnik počasi obnavlja. V primerjavi z Valvasorjevo upodobitvijo poslopje v naslednjih stoletjih ni doživelo bistvenjših predelav, izgubilo je le strešni stolpič na srednjem pročelju (znamenje gosposke hiše).

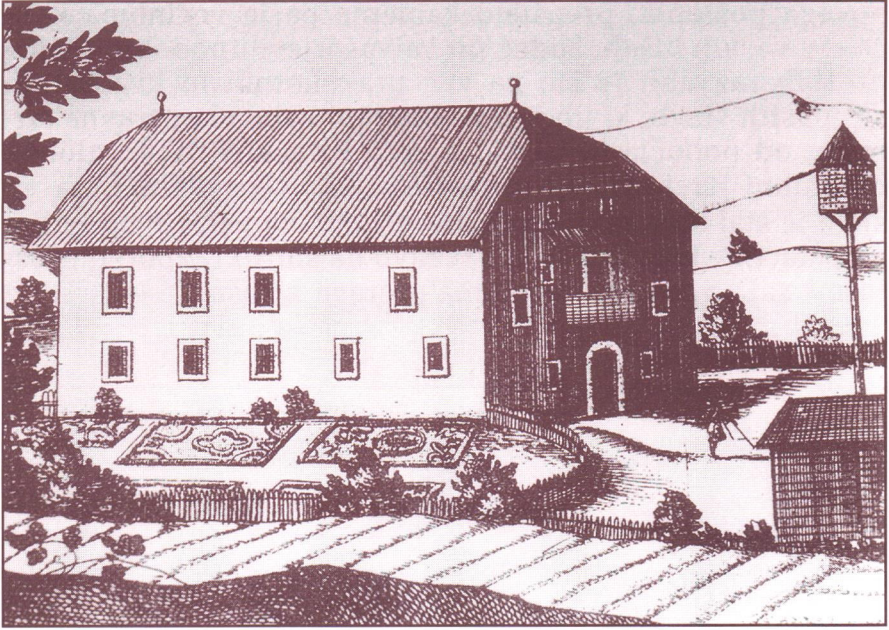
Na vzpetini Vina Gorica, lučaj od Trebnjega, stoji blizu baročne cerkve sv. Marije temeljito predelan **gradič Vina Gorica** (WEINBUECHEL), ki ga je v 17. stoletju (pred letom 1689) pozidal grof Janez Henrik Wazenberg, med lastniki pa so bili Janez Sigmund pl. Semenič, baron Jurij Andrej Apfaltrer (do 1714), nato pa grofje Auerspergi. Leta 1764 je grof Alojz Adolf Auersperg zamenjal Vino Gorico z Jožefom Ernestom pl. Scarlichijem za nekaj posestev v Mengešu, osemnajst let pozneje je gradič pridobila rodbina Bardarini, leta 1793 pa ga je kupil Simon Janez Czada. Leta 1799 so gradič s poroko pridobili Fedrani pl. Foedransbergi iz Malega Hudega pri Stični, graščaki na Kravjeku in Mačerolah, nato pa ga je leta 1839 podedovala Amalija Schaffer. Med

letoma 1883 in 1912 je bila lastnik Vine Gorice rodbina Podobnik, pred drugo svetovno vojno pa družina Topolovšek. Zdaj so v njej stanovanja. Gradič je enonadstropna zgradba pravokotnega tlorisa s polkrožno zaključenim kamnitim portalom in prizidanim vhodnim stolpom.

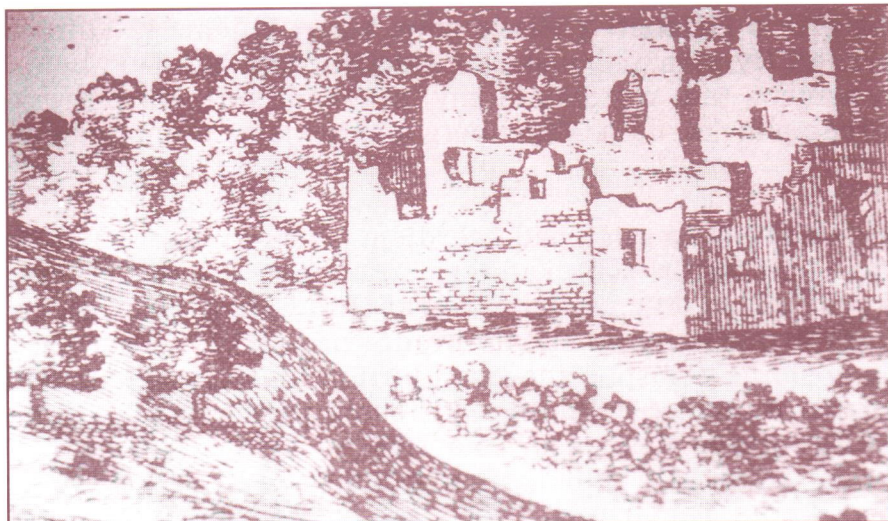
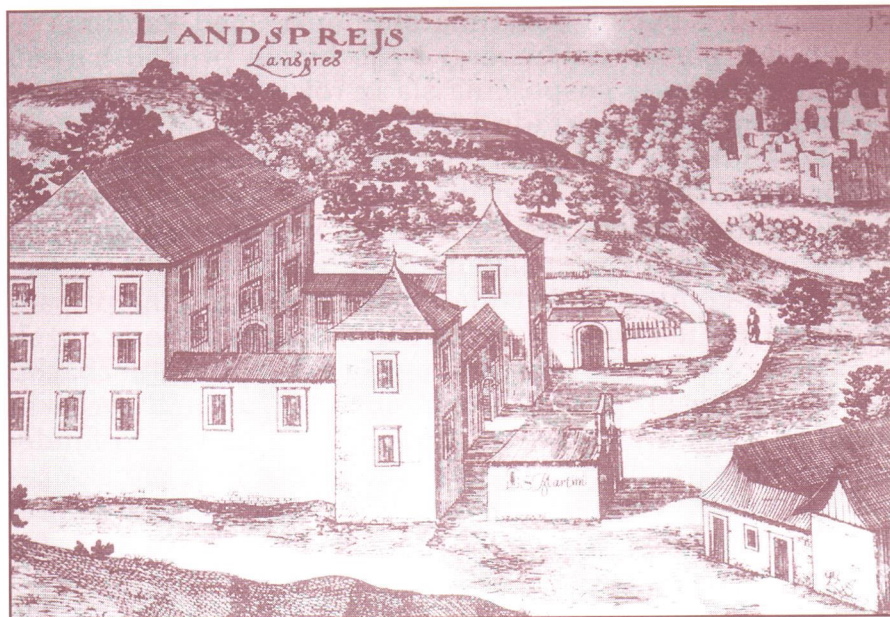
Le še nekaj kamenja v razkritih temeljih, ki jih ni prekrila ruša, ter globok in širok obrambni jarek danes pričajo, da je na strmem grebenu pod zaselkom Ažental blizu Češnjevka nekoč stal **grad Lanšprež** (LANDSPREIS). Grad je v virih prvič omenjen leta 1260 hkrati s kastelani, vitezi Lanšpreškimi (Friderik von Landspreis), nato pa leta 1351 kot Landespreys die vest. Po letu 1311, ko naj bi vitez Diepold Stain z gradu Kamen pri Begunjah ubil na turnirju v Kranju zadnjega lanšpreškega gospoda Boltežarja, so jih nasledili gospodje Gallenbergi, nato pa vitezi Durrerji, ki so se imenovali po gradu (omenjeni leta 1500); bili so ministeriali celjskih grofov, nato pa Habsburžanov. V 16. stoletju so bili lastniki gradu pl. Gusiči, nato pa baron Janez Auersperg (1572) in Janez pl. Gallenberg (1592), ki je odročni stari grad opustil in pozidal novega visoko nad potokom Lanšpreščico. Grajske razvaline so pridoma porabili pri zidavi

novega poslopja, preostalo kamenje pa je večinoma končalo v vaških hišah. Sodeč po Valvasorjevi upodobitvi lanšpreških razvalin je šlo za več pravokotnih in kvadratnih stolpastih stavb, ki jih je s treh strani varovala naravna strmina, od pobočja hriba pa je grad ločeval širok in globok obrambni jarek. Danes sta vidna dva večja platoja, na višjem je stal obrambni stolp (bergfried), na večjem pod njim pa palacij, v katerem se le s težavo da slutiti razpored prostorov, saj so temelji večinoma prerasli z rušo.

Lastniki lanšpreške gosposčine Gallenbergi so pred letom 1592 na širokem grebenu nad zaselkom Gomila zgradili **graščino Lanšprež** (LANDSPREIS), pravokotno dvonadstropno poslopje, ki so jo trije enonadstropni in ozki trakti

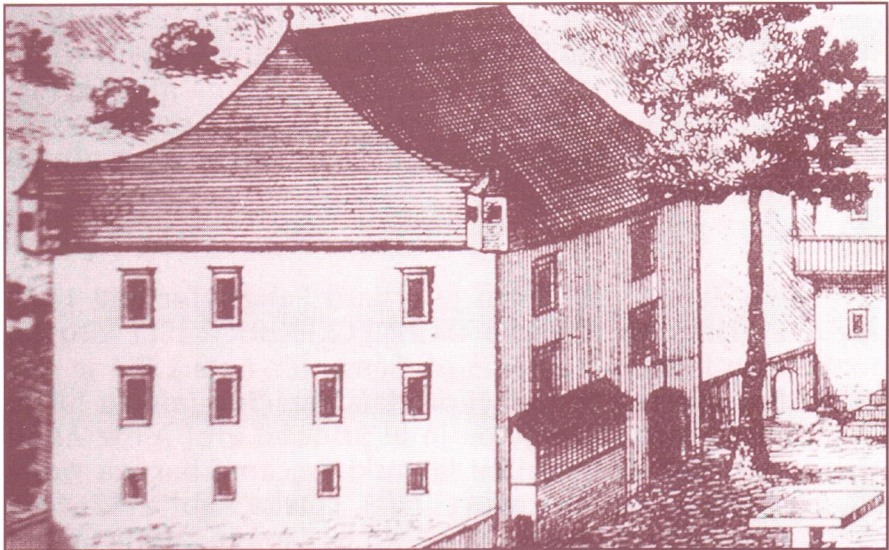

povezovali z dvema čokatima stolpoma, med katerima je bil vhodni portal. Gallenbergi so jo kmalu prodali baronu Khislu, nato pa je gosposščina šla iz rok v roke. Med drugimi so jo imeli pl. Juriči (do 1604), pl. Pečoviči (do 1632), pl. Breckerfeldi (do leta 1665), grofje Wazenbergi (do 1700), aprila leta 1766 pa jo je grof Alojz Adolf Auersperg prodal Petru Pavlu Glavarju, apostolskemu protonotarju in nekdanjemu oskrbniku ter najemniku gradu Komenda na Gorenjskem. Po njegovi smrti leta 1784 je gosposščina pripadla Glavarjevi ustanovi za revne bolnike, nato pa jo je deželna vlada za Kranjsko leta 1864 prodala dr. Juliju Wurzbachu pl. Tannenbergu, graščaku v Preddvoru. Po drugi svetovni vojni so bile v graščini nune, po letu 1952 pa so neobljudeno poslopje prepustili razpadu. Ohranjena je le grajska kapela, katero že vrsto let obnavljajo. Temelje gradu je že prekrila ruša, vendar pa je v konfiguraciji zemljišča še čutiti potek zidov.

Na grebenu Mlade gore z ledinskim imenom "Arnsberg" nad izvirom Babje loke in le streljaj od starega Lanšpreža je verjetno stal skrivnostni **grad Miltenberg** (tudi MILTENBERCH), ki ga zgodovinski viri omenjajo le leta 1241 (listina piše o Elizabeti z Mlade gore, sestri Viljema iz Vojnika ter teti Henrika Svibenskega). Leto pozneje je v neki listini omenjena tudi vas Stan (Stany) pri Mladi gori, kar potrjuje predpostavko, da je Miltenberg stal nekje na tem območju.

Leta 1472 je na griču nad Zabrdjem pri Mirni omenjen dvor Grič (hof zu Gritsch), katerega so pl. Zezekherji (Čečkerji) konec 16. stoletja predelali v **graščino Grič** (GRITSCH), čokato dvonadstropno stavbo kvadratnega tlorisa. Leta 1601 je poslopje z gosposščino kupil Jurij pl. Gusič, kmalu zatem pa baroni Gallensteini, ki so Grič leta 1689 prodali baronu Volfu Antonu Neuhausu. Leta 1699 je gosposščino pridobil Franc Jakob pl. Schmidhofen, z ženitvijo pa Franc Ksaver Gall baron Gallenstein. Leta 1767 je Grič podedovala Maksimilijana pl. Wiederkehr, v začetku 19. stoletja pa Matija Dietrich. Zatem se je zvrstilo več lastnikov, med njimi pl.

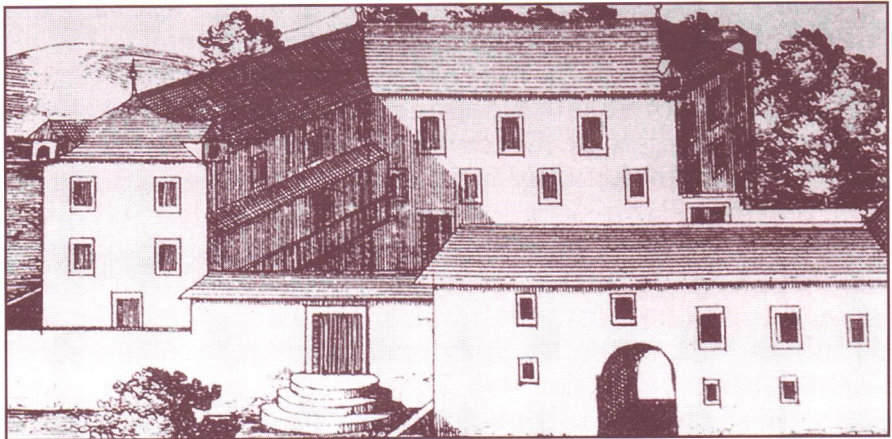
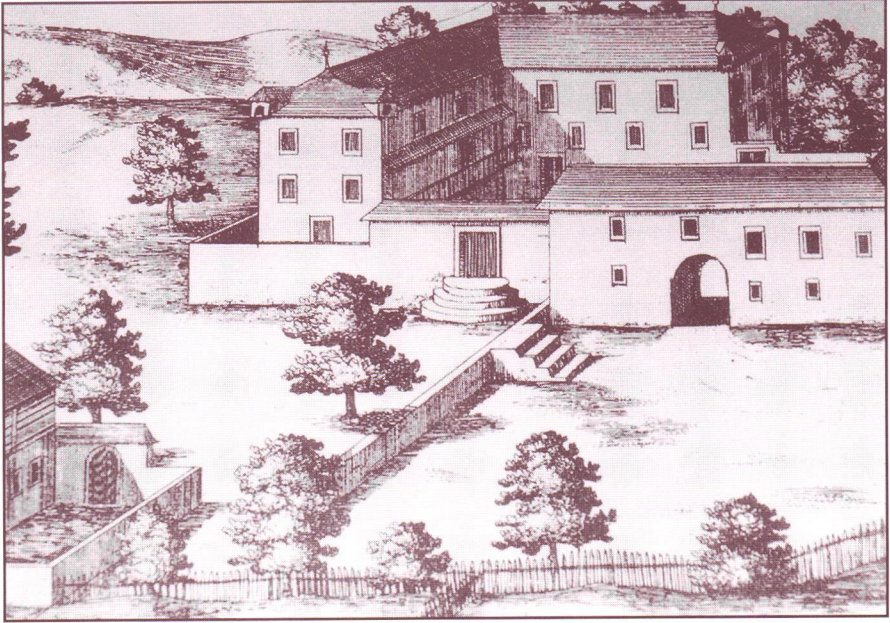
GRAŠČINA GRIC

J. V. Valvasor

Schildenfeldi, ponovno Wiederkehri, Boehmi, ljubljanski trgovec Franc Krisper, nato trgovec Jožef Paulin iz Ljubljane in leta 1922 Ivan Bulc iz Mirne. Pred drugo svetovno vojno je bil v graščini pension Franja Buka. Danes na njenem mestu stoji nova hiša. Gospodarsko poslopje je pozidano na temeljih gradu, ohranjen pa je del ene stene s prvotnimi spodnjimi okni, obrobljenimi s kamnitimi prekladami.

V zaselku Zapuže pri Mirni je Erhard Peltzhofer leta 1578 pozidal **graščino Zapuže** (SCHNECKENBUECHEL). Sto let pozneje so jo imeli Kačiči in pl. Semeniči. Leta 1761 je Ana Marija Bosizio (roj. Semenič) prodala graščino Janezu Juriju Dagelliju, že leto pozneje pa jo je pridobil grof Alojz Adolf Auersperg. Med naslednjimi lastniki srečamo barona Wolfa Adama Galla pl. Gallensteina (1764), Janeza Avblja (1766) in rodbino Vesteneck do leta 1887, ko je Zapuže kupila Štajerska hranilnica v Gradcu. Leta 1889 jo je kupil Franc Pevic iz Pulja, malo pred prvo svetovno vojno pa je graščino pode-

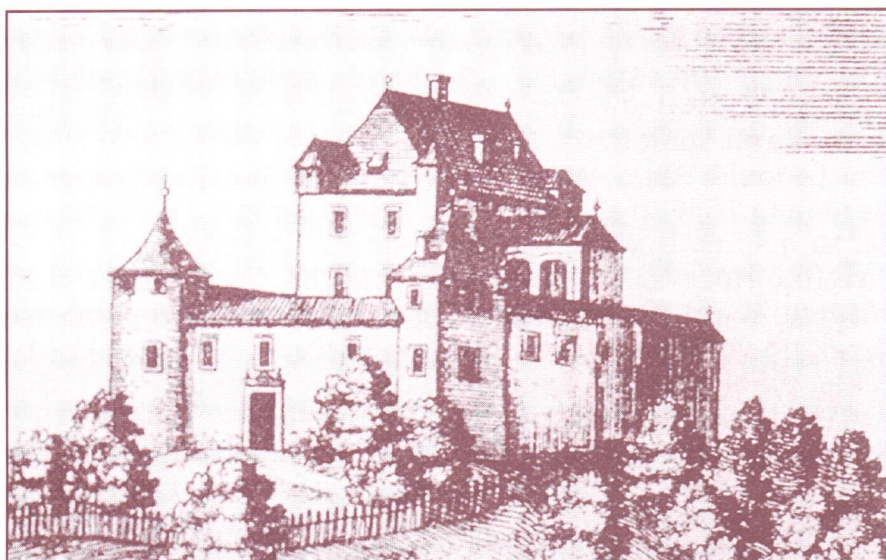
GRAŠČINA ZAPUŽE

J. V. Valvasor

dovala rodbina Belovsky. Od nekdanj dvonadstropnega poslopja v obliki črke L, ki so ga obkrožali enonadstropni ozki trakti z več vhodi na graščinsko dvorišče, je ostala le masivna dvonadstropna stavba pravokotnega tlorisa, v kateri so danes stanovanja. Predelano poslopje je načel zob časa.

Grad Mirna (NEUDEGG) se prvič posredno omenja okoli leta 1180 kot Nideke, izrecno pa šele 1250. leta kot castrum Nidech. Mirenski vitez Duringus je omenjen leta 1211, bil pa je oglejski vazal. Za mirenski gospodi so gosposčino od leta 1339 kot vazali svobodnega gospoda Friderika Žovneškega upravljali pl. Gradenecki in jo 1363. leta prodali celjskim grofom. Zanimiv je podatek, da se je leta 1337 gospod Herman Planinski odpovedal četrtini stolpa (takrat je mirenski grad prvič in zadnjič omenjen kot stolp - turris in Naydek), ki ga je imel v fevdu od oglejskega patriarha, kar kaže, da je takrat upravljal mirensko gosposčino več fevdalnih rodbin. Mirno so kot deželnoknežji fevd (po smrti kneza Ulrika Celjskega leta 1456) zatem upravljali Auerpergi (do leta 1601), Tomaž Erdoedy do leta 1612, nato pa Wazni pl. Wazenbergi. Med lastniki so bili še grof Paradeiser, od leta 1650 baroni Coraduzzi, s poroko so gosposčino

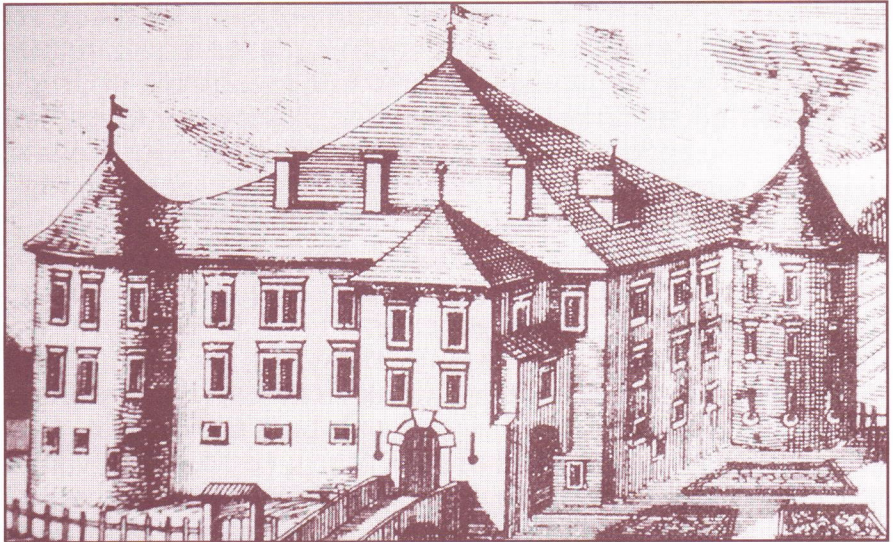
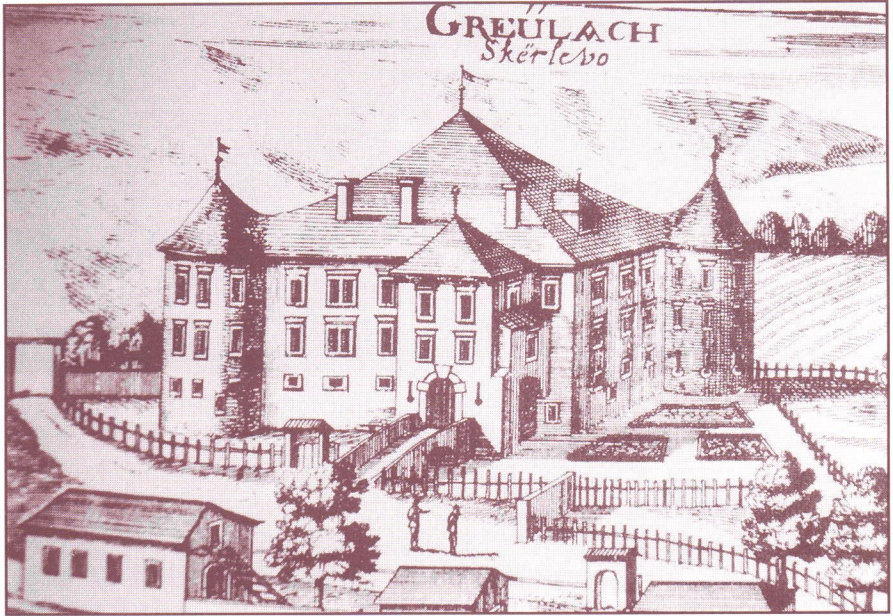

GRAD MIRNA

J. V. Valvasor

pridobili grofje Lambergi, leta 1681 pa z ženitvijo baron Volf Konrad Jankovič. Deset let pozneje je baronica Jankovič gospostvo prodala grofu Francu Adamu Lambergu, leta 1730 pa so Mirno kupili baroni Galli. Po letu 1766 so gosposčino Mirno upravljali Jenkoti pl. Jenkensfeldi, od leta 1790 pa njihovi sorodniki pl. Kalchbergi. Leta 1852 je grad kupil Karel Fontanella, dve leti zatem pa generalmajor baron Leopold Haan. Ministrski svetnik pl. Vesteneck je grad kupil leta 1860 in ga z baronico Kronnegg leta 1885 zamenjal za hišo na Dunaju. Med naslednjimi lastniki srečamo še Jožefino Hočevnar in viteza Stubenraucha. Leta 1910 je grad pridobil Karel Mulley, med drugo svetovno vojno je bil požgan, po vojni pa so z miniranjem precej uničili grajske objekte, da bi pridobili kamenje za zidavo in obnovo hiš. Obnovljeni renesančni obrambni stolp je sedaj v lasti družine Kolenc, grajsko jedro na vrhu griča pa obnavlja lastnik dr. Marin. Prvotno romansko stolpasto poslopje, ki izvira iz srede 12. stoletja, ko so bili lastniki mirenske gosposčine še koroški vojvodje Spanheimi, so v gotski dobi prezidali v mogočno večnadstropno stavbo, nato pa obdali z obzidjem in številnimi obrambnimi stolpi.

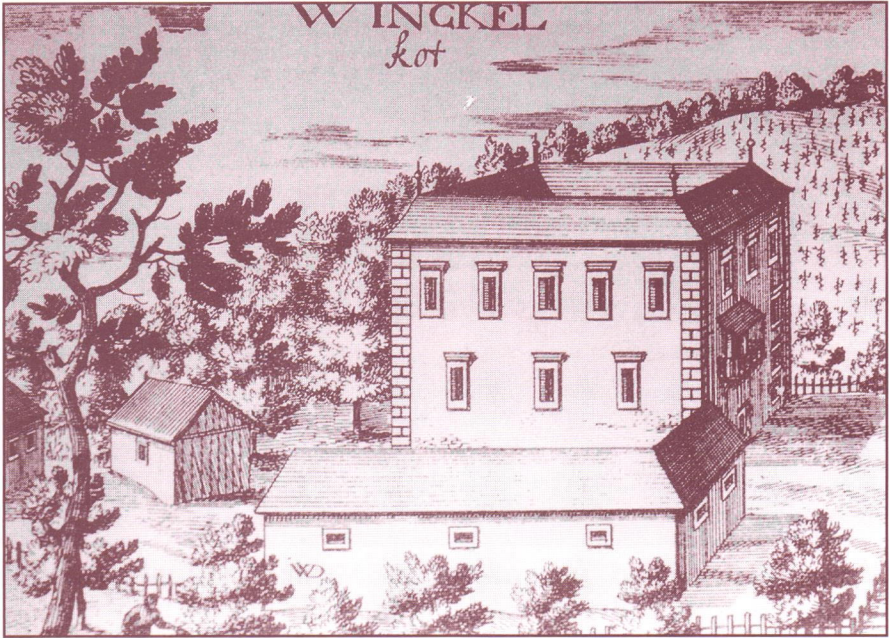
GRAD ŠKRLJEVO

J. V. Valvasor

Na pobočju Ravniškega hriba nad vasico z istim imenom stoji **grad Škrljevo** (GRAILACH, CHRILOWE), fevd krške škofije do sredine 17. stoletja. Vas Škrljevo je omenjena že leta 1044 kot Chrilouva, kot posestvo pa leta 1130 (predium Chrilowe). Leta 1163 je v stari listini omenjen vitez Megnardus de Crilog, verjetno pa je bil grad pozidan že prej. Gospodje Auerspergi so gosposčino pridobili v drugi polovici 15. stoletja (leta 1461 je omenjen Wigulus Awrspenger). Prvotni stolpasti grad je Osterman Turjaški verjetno še pred letom 1500 (v zgodovinskih listinah ga srečamo leta 1468, 1499 in 1500) prezidal v pravi grad in verjetno od takrat izvira današnja podoba čokate osrednje stavbe s prizidanim vhodnim stolpičem, dvema polkrožnima stolpoma in drugimi stavbnimi sestavinami. Gospostvo Škrljevo so upravljali turjaški oskrbniki (leta 1502 je omenjen Mert von Greilaw, oskrbnik viteza Andreja Auersperga). Za Auerspergi so imeli gosposčino pl. Wernekghi (do 1585), leta 1613 je grofica Ana Barbo pl. Wachsenstein prodala Škrljevo Janezu Ruessu pl. Ruessensteinu, od katerega ga je še isto leto kupil baron Martin Kheysell iz Višnje gore, leta 1707 je grad pridobil baron Franc Anton Langenmantl, konec 18. stoletja (1799) je bil last Jakoba Schuellerja, v prvi polovici 19. stoletja (1834) pa ga je kupil Karel Vasič, oskrbnik na Turjaku. Njegovi dediči so ga leta 1885 prodali Mariji Podobnik in v lasti te rodbine je bilo Škrljevo do konca druge svetovne vojne. Po vojni so bila v njem stanovanja, danes pa je grad precej zanemarjen in počasi propada. V gradu je še nekaj stanovalcev.

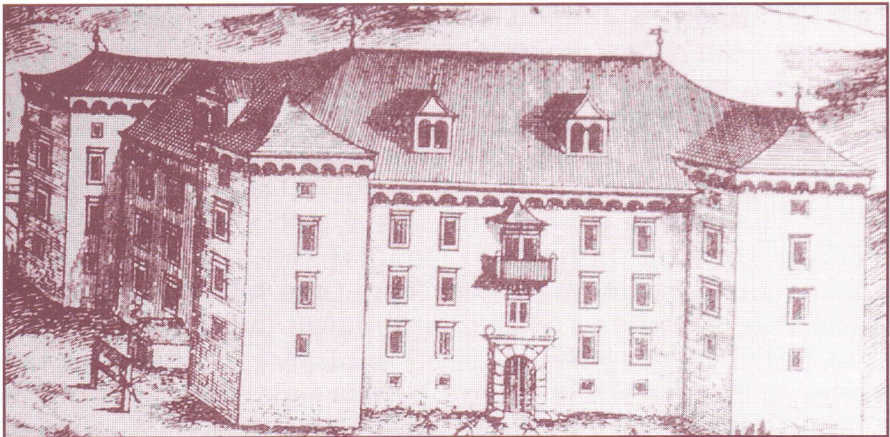

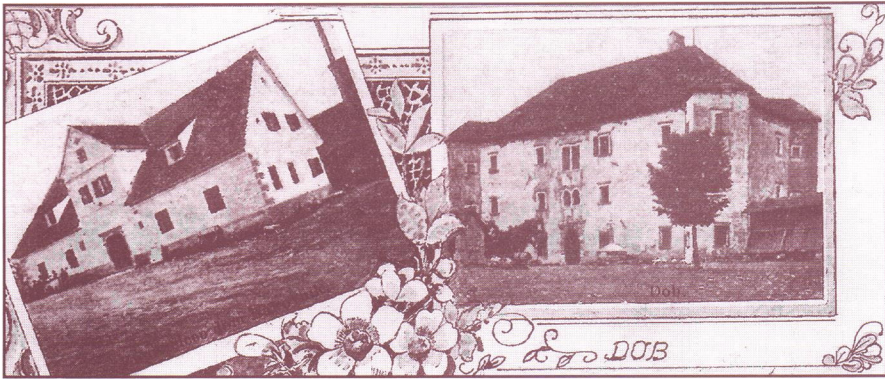

Stolpasti dvor nad Trstenikom pri Mirni je v zgodovinskih virih omenjen že leta 1335, a so ga v 17. stoletju predelali v štiritraktno dvonadstropno poslopje. **Graččino Kot** (WINKEL) sta si sredi 17. stoletja delili plemiški rodbini Apfaltrer in Kacijanar, nato pa jo je imel grof Maksimilijan Valerij Barbo, ki jo je leta 1696 prodal baronu Volfu Engelbertu Gallu. Med kasnejšimi lastniki so bili še baroni Rauberji (od 1736), od leta 1780 rodbina Hoffer, leta 1858 je Kot kupil na dražbi Jožef Pehani iz Mokronoga, nato pa 1861. leta dr. Primož Dolar iz Pragerskega, ki je graščino temeljito predelal in od takrat izvira njena podoba pravokotne enoinpolnadstropne stavbe, do katere vodijo kamnite stopnice. Pred drugo svetovno vojno je bilo v graščini letovišče, sedaj pa so v zanemarjeni stavbi stanovanja.

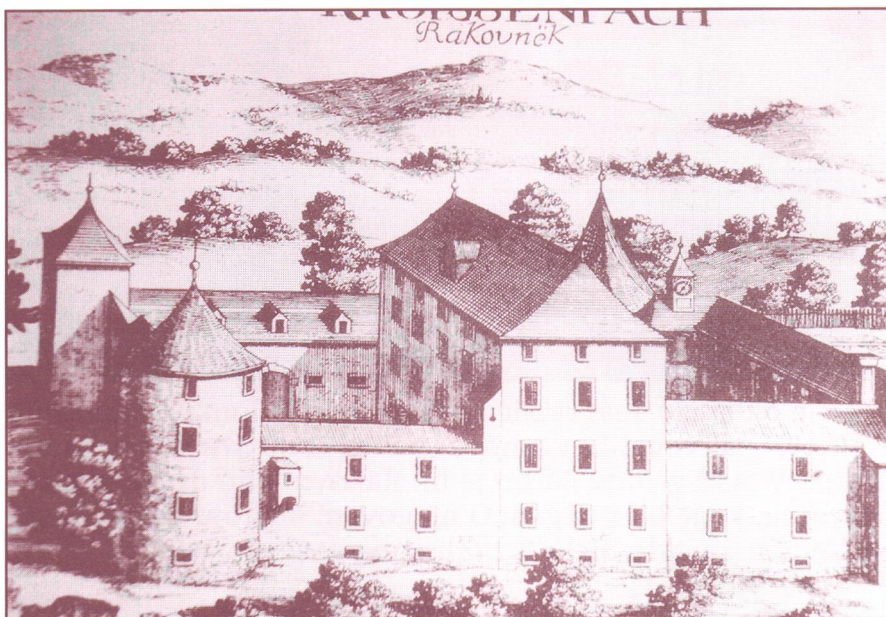
Grad Dob (sprva AICH, nato pa WAZENBERG) na levem bregu reke Mirne pri Rakovniku so sprva upravljali vitezi Aychi (leta 1302 sta omenjena viteza Veriand in Ulrik), po letu 1420, ko je rodbina izumrla, pa vitezi Pyschi, sorodniki gospodov s Snežnika (leta 1421 je omenjen vitez Ruediger Pysch). Prvotni stolpasti dvor so predelali že gospodje Pyschi, zatem pa so ga imeli Auerspergi. Turjačani so ga v

drugi polovici 16. stoletja podarili Dionizu Schraencklerju za zvesto službo. Leta 1621 je Dionizova vnukinja Rozina pl. Weichselberg (Višnjegorska) prodala Dob grofu Wazenbergu, ki je poslopje prezidal v tri nadstropja visoko štiri-traktno stavbo s štirioglatimi vogalnimi stolpi, imenitno renesančno rezidenco, ki se je zgledovala po vzoru Brda pri Kranju in Krumperka pri Domžalah. Po letu 1723 je bil grad v posesti grofov Lambergov, od 1740 do konca druge svetovne vojne pa last grofov Barbo-Wachsenstein. Med vojno je bil grad požgan in danes o njem ni več sledu.

V neposredni bližini Doba, v Rakovniku pri Šentrupertu, je že v 12. stoletju stal **grad Rakovnik** (KROISSENBACH), ki so ga upravljali vitezi Rakovniški (okoli leta 1193 je v zgodovinskih virih omenjen vitez Heinricus de Chreuzenbach, pred njim pa vitez Witmar). Leta 1414 je grad omenjen kot Chreusenpach, trideset let pozneje pa s slovenskim imenom - Rekonikg. Nato so bili lastniki baroni Auerspergi, konec 16. stoletja pl. Apfaltrerji (od 1585), nato pa pl. Gusiči (od 1614) in Tadjoloviči. Nikolaj Tadjolovič si je delil gosposčino z baronom Jurijem Sigmundom Valvasorjem, od njiju pa je grad leta 1640 odkupil baron Janez Ludvik Gall. Leta 1665 je gosposčino kupil grof Maksimilijan Valerij Barbo-Wachsenstein iz znane beneške patricijske rodbine (Pietro Barbo je bil v letih 1464-1471 papež Pavel II.) in predelal prvotno grajsko poslopje v udobno rezidenco z osrednjo pravokotno in tri nadstropja visoko gosposko stavbo,

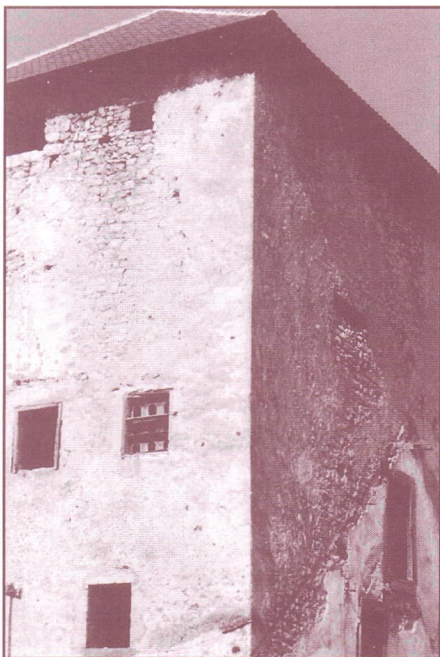
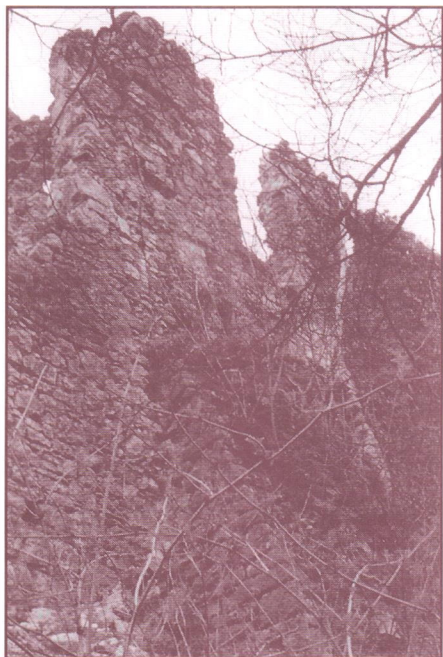
ki jo je oklepalo šest različno visokih in deloma arkadiranih traktov, na vogalih zasnove pa so bili štirje obrambni stolpi. V lasti grofov Barbo je bil Rakovnik do druge svetovne vojne, ko je bil požgan. O njegovem obstoju pričajo z grmičevjem zarasle pičle razvaline na severu vasi.

Gradič Zagorica (SAGORITZ) na pobočju hriba nad Hrastovico pri Mokronogu, enonadstropno poslopje z rusticiranimi vogali, je že dolga desetletja v kmečki lasti (družina Kržič). Nekdanji dvor mirenske gosposčine, ki ga je Friderik pl. Neudegg leta 1275 prodal stiškemu opatu Konradu, so kasnejši lastniki Gallenbergi v 16. stoletju predelali v gradič in si blizu njega uredili kobilarno. Na Zagorici se je zvrstilo veliko lastnikov, med njimi so bili Mirzerji, pl. Scheyri (do 1579), pl. Križaniči, pl. Peltzhoferji in Sigersdorfi, gospodje Schreiberji od leta 1650 do 1712, pa baroni Apfaltrerji, Kheyselli, Gallensteini, od leta 1821 baron Ludvik Mandl, leta 1848 pa je Zagorico podedovala njegova hči baronica Luiza Berg.

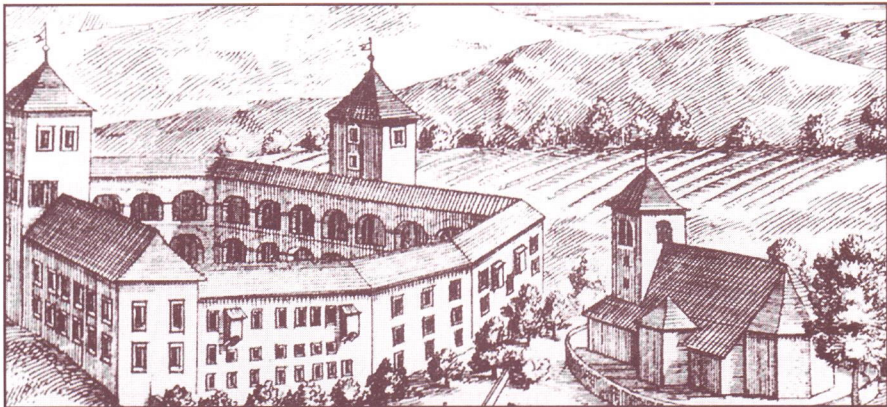
Mokronoška gosposčina je bila v 11. stoletju last savinjskih grofov Breže-Selških, nato pa je grofica Hema podarila posest krškemu samostanu na Koroškem. Od leta 1072 do 1616 je bila gosposčina last krške škofije. **Grad Mokronog** (NASSENFUSS) so kot krški fevd najprej upravljali vitezi Mokronoški z Gorenjega Mokronoga. Tako je leta 1177 omenjen vitez Otto kot lastnik gradu Gorenji Mokronog in krški fevdnik na mokronoškem gradu. Prvič je grad omenjen v virih šele leta 1256 kot castrum Nazenfuez, vendar pa je bil prvotni stolp pozidan že v 12. stoletju. Leta 1279 je grad zasedel vitez Viljem Svibenski (Ostrovrhar), zato je moral Henrik Planinski obljubiti krškemu škofu Johannesu, da bo pri svojem stricu Viljemu izposloval vrnitev stolpa v Mokronogu in gradu Stražberk, ki ju je neupravičeno zasedel. Do sredine 15. stoletja so grad upravljali gospodje Mokronoški (leta 1451 sta omenjena Andrej in Janez Mokronoška), nato pa je gosposčina prešla v druge roke kot zastavna, nato pa trajna last. Med grajskimi kastelani in oskrbniki so omenjeni Skeyneckerji, Pfafvoitscherji in Mordachsi. Leta 1440 je grad zavzel celjski vojskovodja Jan Vitovec, katastrofalni potres leta 1511 mu ni prizadejal večje škode, so pa grad štiri leta pozneje deloma porušili uporni kmetje. Grad so krški škofje obnovili in takrat je dobil podobo rezidence z več sklenjenimi dvonadstropnimi trakti z dvema palacijema in stolpoma ob bokih, ki so oklepali arkadirano dvorišče. Krški škof Krištof je leta 1576 zastavil gosposčino Andreju pl. Gallenbergu, škof Janez Jakob pa je leta 1616 prodal grad Jožefu Maherčiču. Nato so se kot lastniki gosposčine zvrstili pl. Schernburgi, od leta 1674 njihovi sorodniki

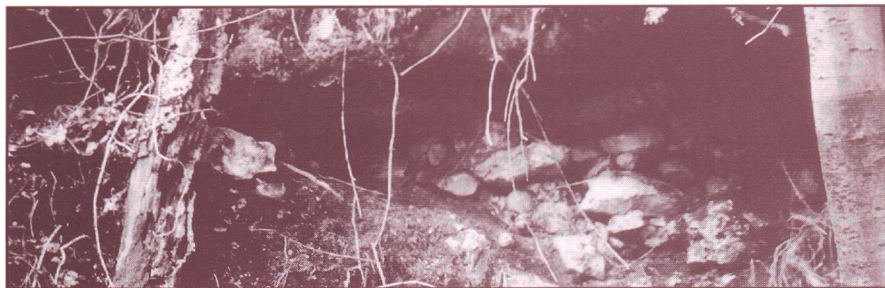

baroni Kheyselli, leta 1693 je gosposčino kupil baron Wintershofen, dve leti zatem pa jo je dedoval grof Reissig. Leta 1758 je grad pridobila grofica Christalnigg por. Formentini, po letu 1789 pa na gradu srečamo barone Schaeffmanne. Sledili so jim baroni Mandli in Bergi v 19. stoletju, nato pa je leta 1902 Mokronog prešel v meščanske roke (lesni trgovec v Brodu pri Dolenjem Logatcu Janez Hladnik in ljubljanski trgovec Janez Bahovec). Zadnji lastnik gradu je bil bančni ravnatelj Pečenko iz Ljubljane. Grad, ki je imel veliko bogate opreme ter lepe renesančne freske, je bil bombardiran in požgan med drugo svetovno vojno. Ohranilo se je le nekaj obodnega zidovja.

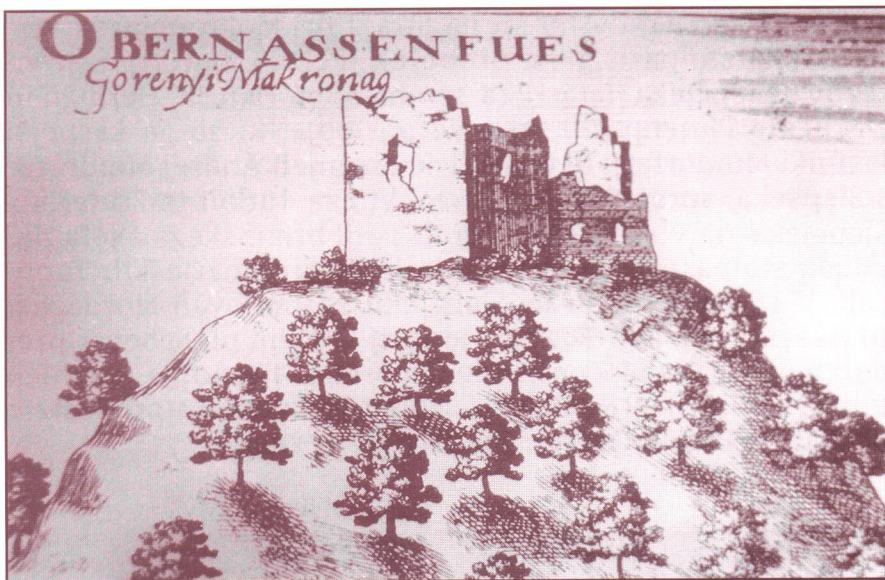
Sredi Mokronoga še stoji obrambni **Strelov stolp**, omenjen že leta 1280 kot turris Nazzenvoz, ostanek gosposčine Turn, ki je nastala v drugi polovici 17. stoletja, ko jo je od Schernburgov kupil grof Strassoldo, nato pa so se kot lastniki zvrstili še Hoeggerji in baroni Galli. Leta 1822 je bila gosposčina Turn priključena mokronoškemu gospostvu.

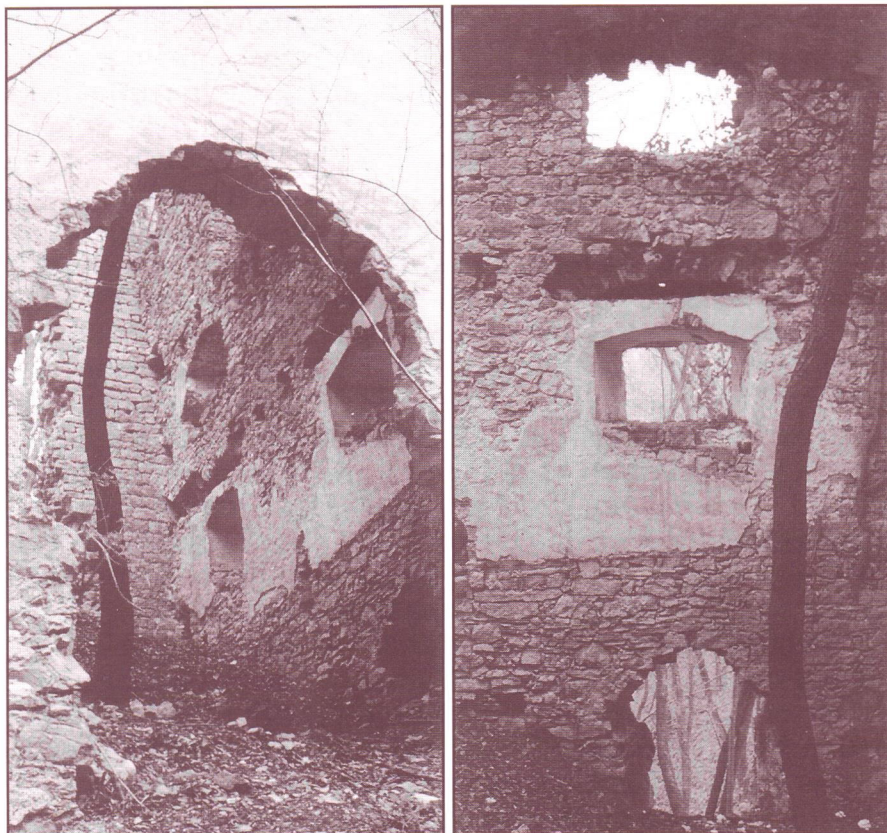
Blizu cerkve sv. Petra pri Trebelnem, ki so jo kot lastniško cerkev verjetno že v 10. stoletju postavili savinjski grofje Breže-Selški, so pičli sledovi **gradu Gorenji Mokronog** (OBERNASSENFUSS), domovanja mokronoških vitezov, sprva andeških, nato pa spanheimskih ministerialov, ki so se na to območje doselili iz daljnega Wuertemberškega. Že leta 1137 je omenjen vitez Henrik de Nazzenfuz, grad pa izrecno šele 1372 kot trdnjava-veste Obernassenfuss in leta 1465 kot grad-gslos Ober Nassenfuss. Mokronoški vitezi so izumrli v drugi polovici 15. stoletja, grad pa je kot deželno-knežji fevd šel iz rok v roke. Cesar Friderik III. ga je zastavil Engelhardu pl. Auerspergu, v začetku 16. stoletja so bili zastavni gospodje pl. Galli (leta 1504 - der Edelfeste Andre Gall auf ober Nassenfuss), leta 1598 je nadvojvoda Karel prodal gosposčino generalu Vojne krajine baronu Juriju Lenkoviču, ki pa je grad kmalu dal v zakup Andreju pl. Soncu. Gorenji Mokronog je hudo načel potres 1511. leta, verjetno pa so ga le deloma obnovili in prepustili počasnemu propadanju. V razpadajoče poslopje se je leta 1534 vselil uskoški kapetan Kobasić iz Žumberka. Lenkoviči in Sonci so bili le nominalni lastniki, saj so prebivali v bolj udobnih rezidencah (Otočec). V 17. stoletju so bile vidne le skromne razvaline stolpa in palacija, v naslednjih desetletjih pa je obdelani kamen postal dobrodošel gradbeni material pri zidavi hiš okoliških prebivalcev. Danes je viden obrambni jarek, ki ločuje grajski grič od pobočja, na njem pa so z rušo prekriti ostanki temeljev, ki sem ter tja pogledajo na dan. Blizu je tudi luknja s premerom štirih metrov, obzidana s klesanim kamenjem. Morda gre za ostanke okroglega obrambnega stolpa ali pa za nekdanji grajski vodnjak.

Nekje na Križnem vrhu ali na Straži pri Mokronogu je verjetno stal stolpasti **grad Slepčjek** (PLINTENBACH), last vitezov s Slepčjeka (leta 1228 so omenjeni Henrik, Herman in Ortolf de Plutenpach), manjše poslopje, ki so ga kasnejši lastniki Mindorferji (leta 1451 je omenjen Andrej Mindorfer s Slepšeka) spremenili v dvorec. Viteza Rudolf in Friderik s Slepčjeka sta v 12. stoletju proti volji brižinskega škofa pozidala stolpasti grad Štrlek (Straleck) pri Šmarjeških Toplicah. V 16. stoletju so na Slepčjeku gospodovali Mordachsi in Hussingerji, leta 1643 pa je Jurij Erazem pl. Scheyer prodal dvorec Jakobu Zupančiču. Dvorec je nazadnje omenjen v drugi polovici 18. stoletja, ko ga je Janez Anton Bosizio prodal Hanžejju Metelku. Kje je stal, ni znano.

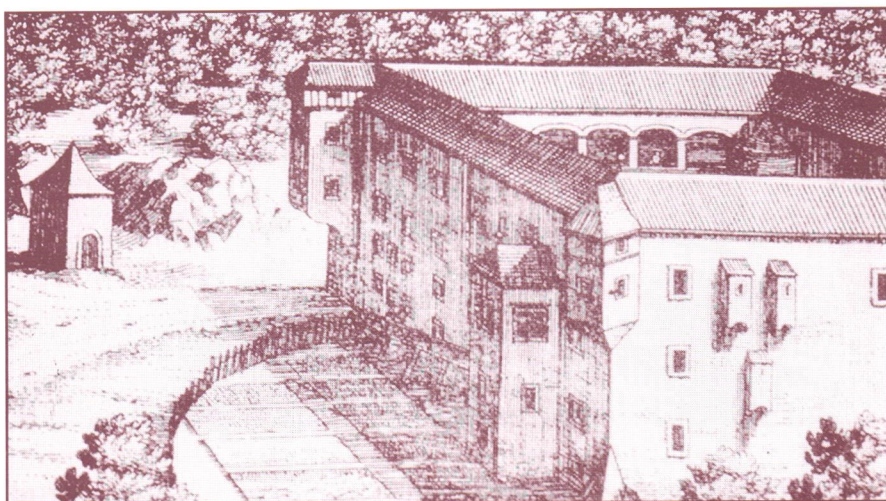

Na skalnatem odrastku hriba ob Radulji nad Podturnom južno od Trebelnega so skromne razvaline **gradu Štatenberk** (STETTENBERK), ki so ga upravljali vitezi Stettenbergi. Leta 1201 je omenjen vitez Friderik, grad pa izrecno šele 1250 kot castrum Stettenberg, ko je bila njegova lastnica Gerbirga Stettenberg, žena Henrika Svibenskega. Konec 13. stoletja je pripadel grofom Ortenburškim, ko je zadnji vitez Štatenberški leta 1291 padel v vojni med vojvodom Albertom in Štajerci. Leta 1418 so ga po dedni pogodbi dobili Celjani in ga izročili deželnim knezom, Habsburžanom. Med zastavnimi gospodi in lastniki gradu so omenjeni Herbert pl. Auersperg (pred letom 1440), leta 1441 Sebastian pl. Erkensteiner z Boštanja pri Sevnici, Jakob Lengenheimer je kupil gosposčino leta 1496, gospod Janez Črnomaljski leta 1510, nato pa je Štatenberk leta 1589 kupil baron Jurij Lenkovič. Grad je razpadel v začetku 17. stoletja. Med lastniki gosposčine z grajskimi razvalinami so bili še Jurij Dovolič, Volf Jakob pl. Sonce, do leta 1804 kostanjeviški samostan, nato pa rodbini Guttman in Pehani.

Z gozdom pokrito hribovje v idilični Lakniški dolini skriva v svojih nedrih kar tri razvaljene grajske objekte, ki so nekako na sredi poti med Mokronogom in gradom Klevevž pri Zburah bili dolga stoletja pomembna fevdalna postojanka. Iz vasi Dolenje Laknice vodi prek potoka Laknica lesena brv, nekdanja grajska pot, ki se pri potoku odcepi na desno in nas mimo manjšega kamnoloma kmalu pripelje do razvalin **gradu Spodnji Čretež** (REUTENBERG), sedeža čreteške gosposčine, sprva višnjegorskega, nato pa andeškega, spanheimskega, oglejskega, celjskega in deželnoknežjega fevda. Valvasor je upodobil Spodnji Čretež kot mogočno štiritraktno dvonadstropno stavbo z ogelnimi stolpiči, vhodnim stolpom in arkadiranim dvoriščem, brez vidnih sledov prvotne romanske gradnje. Prvotni romanski grad je

bil pozidan na strmem pomolu v pobočju hriba, ki ga s treh strani obdaja prepadna strmina, verjetno kmalu po letu 1200, saj je v razvalinah še razvidna značilna romanska plastovita zidava iz klesancev, prezidave v gotski dobi in renesansi pa nam kažejo predvsem okenske odprtine in tu in tam ohranjeni notranji ometi. Grad so upravljali vitezi Reutenbergi, leta 1228 je omenjen vitez Ruediger von Reitenberg, grad pa leta 1354 kot haus Reutenberch, vendar pa so čreteški vitezi upravljali višnjegorsko posest že sredi 12. stoletja, ko so si v neposredni bližini postavili stolpasti grad Zgornji Čretež. Vitezi, zadnjič so omenjeni konec 15. stoletja (1496 - Raypertus de Raytenburch), so bili znani vojščaki, prepirljivci, pa tudi roparski vitezi. Dolga desetletja so se prepirali zaradi nekaterih posesti s kostanjeviškim samostanom, leta 1378 se je Fritz Čreteški spopadel z Rudolfom Svibenskim (Ostrovharjem), ga premagal in izročil avstrijskemu vojvodu, v 14. stoletju pa so se polastili gradu Štrlek (Straleck) pri današnjih Šmarjeških Toplicah ter freisinškega dvorca v Kozjanah pri Šmarjeti, 1438. leta pa je Friderik Čreteški oropal viteza Friderika Rauberja, če je verjeti Valvasorjevim trditvam. Ne glede na to pa so bili Reutenbergi ugledna rodbina, saj so okoli leta 1350 omenjeni kot ministeriali na Starem gradu pri Otočcu, v sorodstvenih vezeh pa so bili s šumberškimi gospodi, Auerspergi in pl. Pernegkhi. Sredi 14. stoletja je bil Čretež oglejski fevd, vitezi Čreteški pa patriarhovi fevdniki, vendar pa so bili bolj naklonjeni celjskim grofom kot pa Ogleju. Tako je leta 1358 grof Friderik Celjski poravnal 730 oglejskih mark, ki jih je Fritz Reutenberški dolgoval Židoma Isserlyju iz Maribora in Scharschinu iz Celja, pet let kasneje pa so Celjani tudi formalno dobili od patriarha Čretež v fevd. Skoraj sto let so čreteški vitezi zvesto služili Celjanom, nato pa Habsburžanom, ki so po letu 1456 prevzeli celjske posesti. Po izumrtju Reutenburgov so s čreteško gosposčino upravljali Urh Gall (omenjen 1497), nato pa sorodniki Reutenbergov baroni Kreighi in vitezi Lambergi z Boštanja. Grofje Lamberg so gospostvo konec 17. stoletja (1696) prodali stiškemu samostanu, po razpustu samostana leta 1781 pa je Čretež postal dvorna posest. Ilirska dvorna komisija za pro-

GRAD SPODNJI ČRETEŽ

J. V. Valvasor

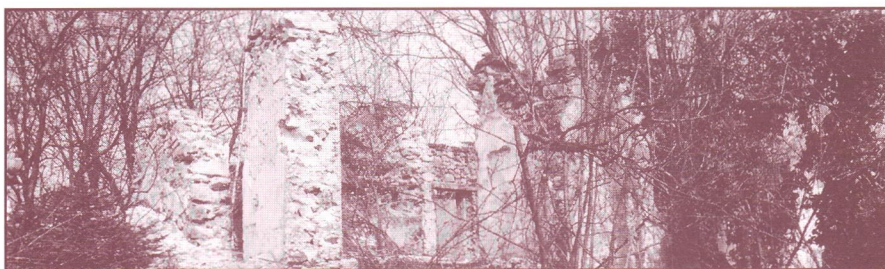
dajo državnih posestev ga je leta 1825 prodala baronu Antonu Schweigerju, četrto stoletje zatem je Čretež kupil Julij pl. Valmagoni, zadnji lastnik (od leta 1885) pa je bil Frederik Berdajs, posestnik na Savi pri Litiji. Leta 1770 je strela udarila v grad in ga uničila. Zemljišče z razvalinami je sedaj v kmečki lasti.

Približno stopetdeset metrov levo nad razvalinami gradu Spodnji Čretež stoji večnadstropni romanski stolpasti **grad Zgornji Čretež** (REUTENBERG), pozidan sredi 12. stoletja, prvotno bivališče čreteških vitezov. Številna viteška rodbi-

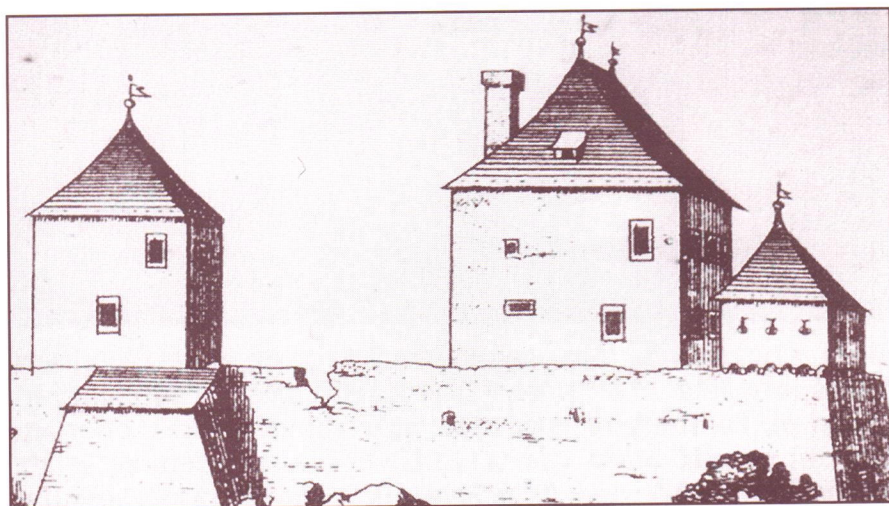
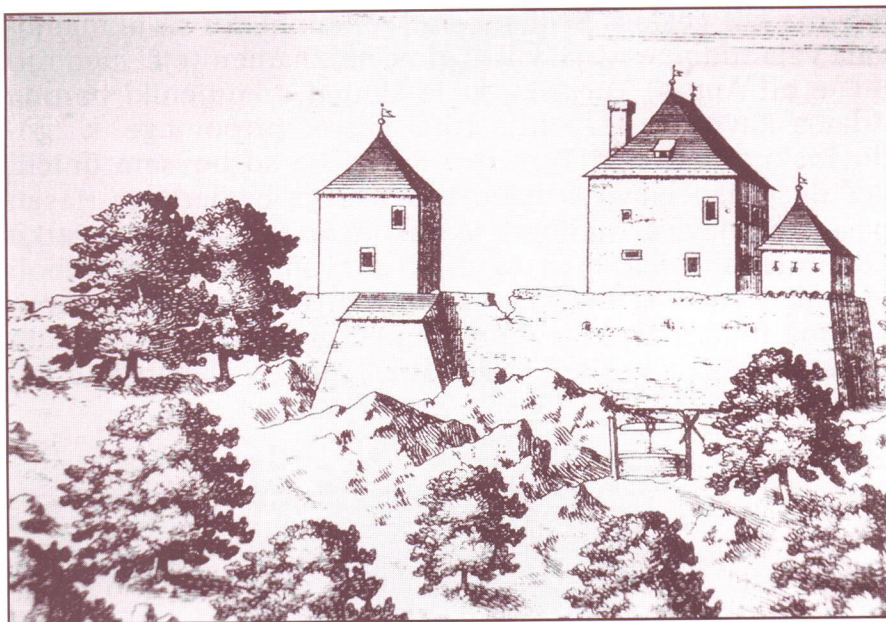
na si je kaj kmalu pozidala nov grad (Sp. Čretež), saj je bil stolp pretesno in neudobno bivališče. Zgornji Čretež je izrecno omenjen v listini šele leta 1426 (den halben turn ob der vest zu Rewtenberg). Za stolpasti grad je značilna romanska plastovita zidava iz klesancev, razvaline segajo več nadstropij v višino, notranjščina meri v tlorisu približno 25 kvadratnih metrov, ohranjene so romanske strelne line, žal pa se že sesuva vhod v stolp, ki je v prvem nadstropju. Zidovi so značilni za stolpaste gradove te dobe, saj so debeli poltretji meter. Zgornji Čretež je edini romanski stolp, ki se je v več kot deset metrov visoki razvalini in nespremenjen od 12. stoletja ohranil na slovenskih tleh, zato bi ga bilo nujno zavarovati in ohraniti.

Ko je strela leta 1770 uničila spodnji grad, so se upravitelji gosposčine preselili v **graščino Čretež** (REUTENBERG), katere razvaline so na vrhu hriba, le nekaj minut hoda od razvalin obeh Čretežev. Stavbo so verjetno pozidali že Lambergi kot grajsko pristavo, naslednji lastniki pa so jo prezidali v graščino. V njej so bivali stiški upravitelji, nato pa baroni Schweigerji, pl. Valmagoniji in od leta 1885 Friderik Berdajs. Graščina je bila obljudena še pred drugo svetovno vojno, po zadnjih lastnikih pa je tudi dobila ime "Berdajsova graščina". Nekateri preučevalci grajskih objektov na Slovenskem sicer postavljajo graščino Čretež v dolino (morda jih je zavedla omemba "hof gelegen in dem Loknicz under Obern Nazzenfuss" v zgodovinski listini iz leta 1388 oziroma "hoff in dem obern Gloknitz" leta 1429, sprva dvora Petra Lenghaymerja in kasnejše čreteške grajske pristave), vendar pa njene razvaline tik nad stolpom Zg. Čretež in gradom Sp. Čretež že desetletja pričajo, da so v krepki zmoti.

Grad Šumberk (SCHOENBERG) na 540 metrov visokem hribu nad vasjo Gorenji Podšumberk se prvič omenja leta 1141, ko srečamo grajskega grofa Meginharda de Sconenberge, kot grad pa je izrecno omenjen v zgodovinskem viru 1266. leta (castrum Schonenberch). Kot vazali krške škofije in goriško-tirolskih grofov so ga upravljali gospodje Šumberški, omenjeni že leta 1141 (vitez Majnhard), nato pa 1154 (viteza Leopold in Einwicus) in še večkrat v 13. stoletju. Valvasor sicer piše, da so bili Šumberški gospodje iz rodu savinjskih grofov Breže-Selških, kar viri ne potrjujejo, vendar pa so bili pomembna fevdalna rodbina, saj listina iz leta 1141 govori o grofu Majnhardu iz Šumberka, njegovem bratu Ulriku, škofu Treviškem, in njegovem ministerialu na Šumberku, Leopoldu. Leta 1351 je omenjen vitez Gall von Schoenberch, grad pa štiri leta pozneje že kot stolp (turen Soenenberch). Leta 1463 je cesar dovolil Auerspergom, da so na grajskem griču z razvaljenim gradom pozidali nov grad (auf Burgstall Schoenberg ein Schloss und Feste zu bauen). Ti so prvotno grajsko poslopje, mogočen stanovanjsko-obrambni stolp, predelali v pravi grad s tremi stolpastimi stavbami, obdanimi z obzidjem, ki ga vir leta 1471

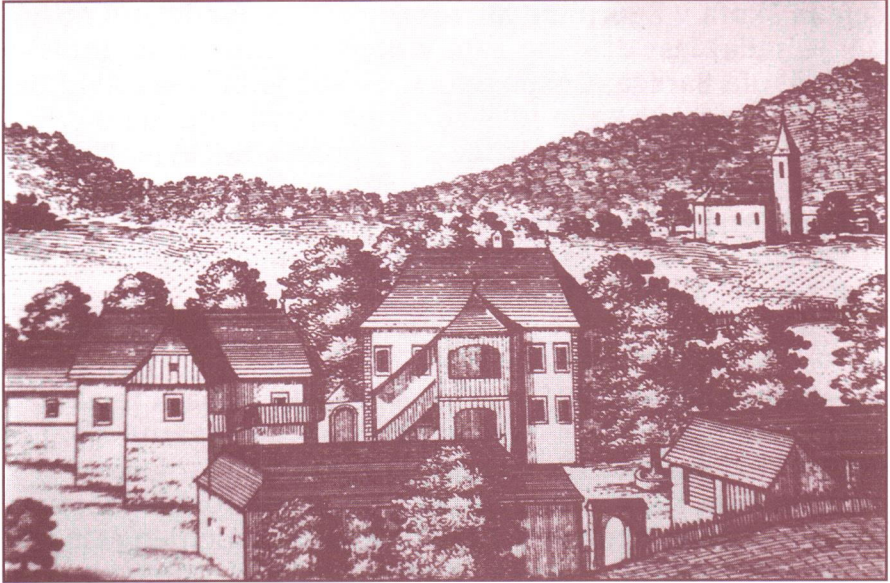
GRAD ŠUMBERK

J. V. Valvasor

omenja kot gesloss Schoenberg. Po Šumberku se je imenovala veja rodbine turjaških grofov, najznamenitejši med njimi je bil Andrej Turjaški, ki je skupaj s konjeniki barona Adama Ravbarja 22. junija 1593 največ pripomogel k zgodovinski zmagi nad Turki pri Sisku, ko so povsem uničili več desetisočglavo armado bosenskega beglerbega Hasan paše Predojeviča. Šumberk je dokončno razpadel v začetku 18. stoletja. V več metrov visoki razvalini se je še najbolj ohranil romanski bergfried s tri metre debelimi stenami, deloma tudi obzidje, v rebri tik pod grajskimi razvalinami pa je ohranjena grajska kapela, nastala še v romanski dobi.

Blizu Knežje vasi nad Dobrničem je grof Wolf Engelbert Auersperg leta 1760 predelal nekdanji dvor Praunspurgerjev in pl. Lambergov (omenjen že v 16. stoletju) v enonadstropni **gradič Mala vas** (KLEINDORF), v katerem se je 29. junija leta 1797 rodil škof Friderik Irenej Baraga, "apostol Indijancev", eden prvih pionirjev krščanske civilizacije med severnoameriškimi Indijanci, novembra leta 1853 posve-

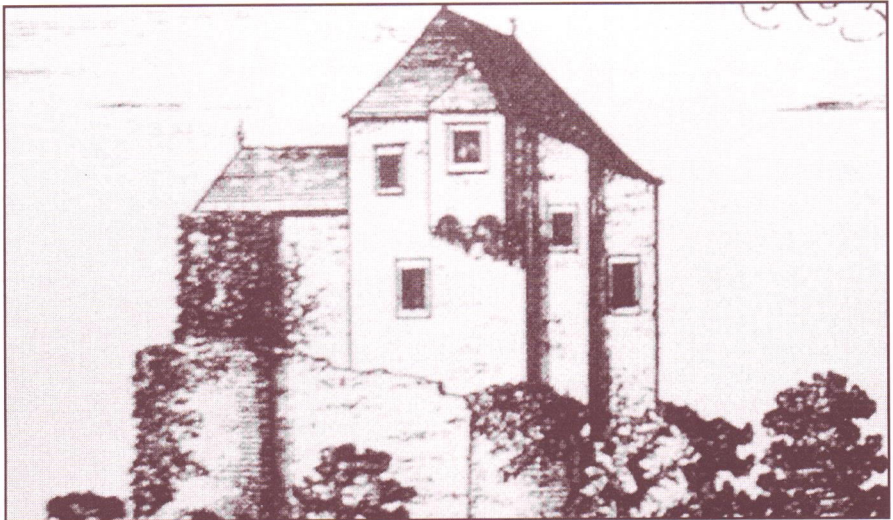

GRADIČ MALA VAS

J. V. Valvasor

čen za škofa v Zgornjem Michiganu (ZDA). Predelano poslopje je sedaj last družine Lah, v njem so uredili spominsko sobo škofa Barage. Gospostvo Mala vas je bilo sestavni del "fidejkomisa", ki ga je leta 1677 ustanovil knez Franc Ferdinand Auersperg in je obsegal gospostva Kočevje, Poljane, Višnja gora in Žužemberk ter knežji dvorec v Ljubljani, od leta 1761 pa še Mala vas. Auerspergi so bili lastniki Male vasi od leta 1569, ko je umrl Jakob pl. Lamberg, pa do 1927 (knez Karel Marij Aleksander).

Na skalni kopi vrh 475 metrov visokega hriba Kozjak nad vasjo Dolenje Selce so skromne razvaline **gradu Kozjak** (KOSIECK), domovanja vitezov Kozjakov, omenjenih v 13. stoletju (leta 1274 - vitez Ulrik). Grad je bil pozidan v pozni romanski dobi, okoli leta 1250, vendar je omenjen šele leta 1332 kot castrum Cozyak. Rodbina je bila pomembna in številna, saj so Kozjaki omenjeni kot kastelani na več gradovih. Tako je bil vitez Albert Kozjak od 1388 do 1406 grajski grof na kostanjeviškem gradu. Po izumrtju Kozjakov v drugi polovici 15. stoletja (zadnji Kozjak, vitez Ludvik, oskrbnik na gradu Mehovo, je omenjen leta 1476) so grad podedovali sorodniki pl. Sauerji. Ti so v prvi polovici 17. stoletja postali cesarski baroni in grofje ter si pridobili številne posesti na Kranjskem in Štajerskem (Velenje), s porokami pa so se povezali z Wagni, Rauberji in drugimi fevdalnimi rodbinami. Leta 1611 je Franc pl. Sauer prodal grad Kozjak svaku Janezu Frideriku pl. Rauberju, še pred letom 1689 pa ga je kupil knez Franc Ferdinand Auersperg, ki je gosposčino združil z bližnjim Šumberkom. Kot kaže, so grad opustili konec 17. stoletja in je kmalu skoraj docela propadel, obdelano kamenje iz grajskih razvalin pa je postalo dobrodošlo gradivo za zidavo vaških hiš. Na Valvasorjevi upodobitvi Kozjaka vidimo visoko stolpasto stavbo s prisonjenim, za nadstropje nižjim traktom, obdano z razvaljenim obzidjem in obrambnimi stolpi; vhod na grajsko dvorišče je bil zavarovan z okroglim stražnim stolpom. Danes je v skromni razvalini ohranjen del nekdanjega vhoda, obodnega zidovja ter osrednjega poslopja vrh kope.

GRAD KOZJAK

J. V. Valvasor

VIRI IN LITERATURA

1. **Janez Vajkard Valvasor**: Die Ehre des Herzogthums Krain, Novo mesto 1877
2. **Janez Vajkard Valvasor**: Topographia ducatus Carnioliae modernae, ponatis, Ljubljana 1970
3. **Franc Kos**: Gradivo za zgodovino Slovenije v srednjem veku, I.-V., Ljubljana 1903-1928
4. **Milko Kos**: Gradivo za historično topografijo Slovenije, I.-III., Ljubljana 1975
5. **Majda Smole**: Graščine na nekdanjem Kranjskem, Ljubljana 1982
6. **Ivan Steklasa**: Zgodovina župnije Šent Rupert, Ljubljana 1913
7. Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937
8. Krajevni leksikon Slovenije, Ljubljana 1968-1980
9. Slovenski biografski leksikon, Ljubljana 1925-1982
10. Terenski ogledi

IZDALA OBČINA TREBNJE, ZALOŽIL STUDIO 5
TREBNJE, OKTOBER 1994

